

Czinki Eszter – Répássy Krisztián

Németország terrorfenyegetettsége

A terrorizmus jelentette fenyegetés az Egyesült Államok után Európa általaiban kapja a legnagyobb figyelmet. A lakosság e tekintetben mutatkozó alacsony tűrésküszöbe és erős fenyegetettségérzése találkozik a politika céljaival. Különösen brit, francia és spanyol célpontok jelentik a hagyományos nemzeti terrorista csoportok működési terepét, ezt azonban nem szabad összemosni az olyan új jelenségekkel, mint a radikális iszlámista csoportok által elkövetett merényletek. A kérdés azonban folyamatosan nyitva áll: valóban rettegésben élnek Európa lakosai? Valóban magas fokú és mindennapos a veszély? A szerzők empirikus adatok alapján Németország terrorfenyegetettségét vizsgálják, ahol a terrorcselekmények szinte teljes palettájára láthattunk példát az elmúlt években, a nagyarányú, tömeges merényleteket azonban eddig sikerült elkerülni.

A terrorizmus fenyegetésének megítélése

Németországban a politikusok egyöntetűen meg vannak győződve arról, hogy a szövetségi köztársaság iszlámista eredetű terrorfenyegetettsége nagyon magas, illetve e terrorcsoportok fő célpontja a nyugati világ. Guido Steinberg iszlámkutató és terrorizmus-szakértő azonban ettől eltérő álláspontot képvisel: „Gyakran hagyjuk magunkat megtéveszteni a New York-i, washingtoni, londoni és madridi támadásokkal kapcsolatban. Az iszlám terrorizmus áldozatainak többségét az iszlám államokban sebesítik vagy ölik meg, és döntő többségük muszlim. Ez azt jelenti, hogy nem egyszerűen a Nyugat elleni háborúról van szó, hanem egy ennél jóval bonyolultabb jelenséggel állunk szemben, mely időközben Nyugatra is elért. Az al-Káida kétségtelenül a legnagyobb terrorista fenyegetés – de elsősorban a térségen be-

lülí kormányok és társadalmak fenyegetését testesíti meg.” Steinberg véleményét támasztja alá számos kutatás is.

Az R+V Infocenter minden évben tanulmányt jelentet meg arról, hogy a német állampolgárok mely tényezőktől tartanak a leginkább. A kutatást a tavalyi évben 19. alkalommal végezték el, 2400 személy részvételével. A körkérdés 16 tényezőt nevezett meg és rangsorolt, melyek között található gazdasági-politikai faktorok (például magasabb munkanélküliség, romló gazdasági helyzet), külső veszélyek (például terrorizmus, német részvétellel vívott háború), személyes problémák (például súlyos betegség, időskori magány) és környezeti ártalmak (például természeti katasztrófák).

Grafikonunkon jól látható, hogy a megkérdezettek 46 százaléka tart a terrorizmustól, amely így a potenciális fenyegető tényezők között – egyáltalán nem kiugró vagy megkülönböztetett szerepben – a kö-

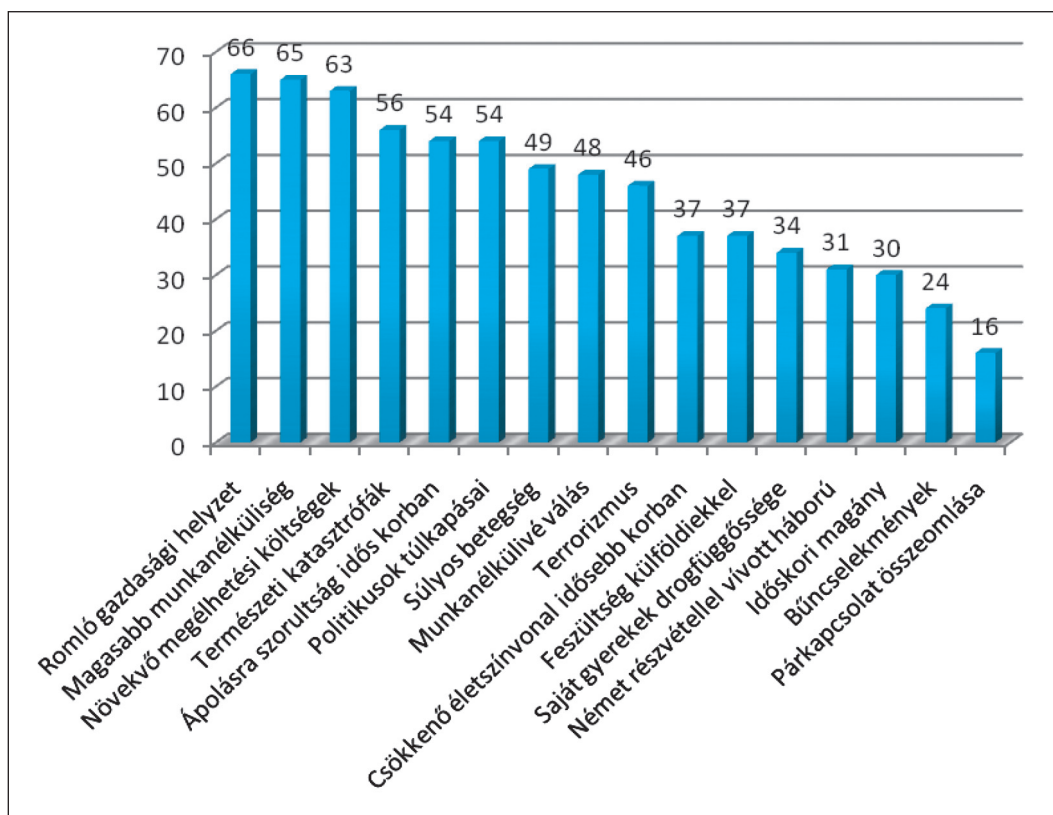
zépmezőnyben helyezkedik el. A 2008-as év vizsgálati eredményeihez képest a terrortámadástól való félelem így is öt százalékkal növekedett.

A kiel Christian Albrechts Egyetem Politikai Gazdaság Intézete a terrorizmus fenyegetettségének percepcióját és a terrorizmusellenes német intézkedések értékelését vizsgálta közvélemény-kutatásban, melynek alanyai német állampolgárok voltak. Arra a kérdésre, hogy „mekkora a terrortámadás veszélye Németországban”, a megkérdezettek 32,7 százaléka válaszolt úgy, hogy magasnak érzi a veszélyt, míg 53 százaléuk kevés esélyt látott a terrortá-

madásra. Nyolc százalékuk tekintette a veszély nagyon magasnak, míg 3,3 százalékuk úgy vélte, egyáltalán nincs ilyen veszély. A terrortámadástól kevésbé tartók táborának nagyságát mutatják az arra a kérdésre adott válaszok, miszerint „mennyire félnek attól, hogy a lakóhelyükön terrortámadás történik?”. Ebből a szempontból a válaszadók 46,9 százaléka nagyon biztonságosnak, 43,1 százaléuk pedig biztonságosnak értékelte lakókörnyezetét, és csak 5,1 százaléuk érezte magát kevésbé biztonságban a lakóhelyén.

Az egyetem kutatása kiterjedt a muszlim vallású lakosok felé tanúsított magatartásra

Ön tart-e az alábbi tényezőktől?

Forrás: Die Ängste der Deutschen. Infocenter der R + V Versicherung, Berlin, 2009

is. A megkérdezettek 53,7 százaléka vallotta azt, hogy hozzáállása a muszlim vallású polgárokhoz megváltozott. Azok közül, akik úgy érezték, hogy megváltozott e kapcsolat, 79,3 százalék vélte úgy, hogy romlott, 15 százalék szerint pedig nagyon megromlott ez a viszony. Az iszlámista terrorizmusról alkotott kép tehát annak ellenére tovább mélyíti a lakosság közti választóvonalat és bizalmatlanságot, hogy maguk a németek sem tekintik valós, meghatározó fenyegetésnek.

Németországban évtizedek óta jelen vannak a biztonságot veszélyeztető, illetve szélsőséges nézeteket valló külföldiek csoportosulásai. A 82 milliós államban 7,3 millió külföldi él. Közülük mintegy 57 ezren tagjai szélsőséges politikai, esetenként terroristaként nyilvántartott szervezeteknek. E szervezetek tagjai között német állampolgárságot elnyert egykori bevándorlók leszármazottait és született német állampolgárokat is találunk. 2003-ban 22 iszlám csoportot ismertek, melyeknek összesen 31 ezer tagjuk volt.

Az európai terrorizmus helyzetéről és tendenciáiról szóló **EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT)** története egészen a 2001. szeptember 11-i terrortámadásig nyúlik vissza. Az Európai Unió Tanácsán belül megalakult Terrorizmusellenes Munkacsoport a merényletek után úgy döntött, hogy minden évben részletes beszámolót ad ki az Európai Unión belüli terrorizmus helyzetéről. Az első négy jelentés kiadása után, 2006 elején az Europol azt javasolta, hogy szélesítsék ki a TE-SAT számára történő adatgyűjtést annak érdekében, hogy javítsanak a jelentések minőségén. A megújult TE-SAT jórészt azokra a terrortámadásokkal, terroristatevékenységgel kapcsolatos nyomozásokat érintő adatokra épül, melyeket a tagállamok bocsátanak az Europol rendelkezésére. Az ezek alapján készített jelentés egyrészt egy adott évre vonatkozó beszámoló, másrészt egy olyan értékelő elemzés, amely a terrorizmus adott típusán belül tapasztalható változások is nyomon követi.

A továbbiakban a motiváció szempontjából legelterjedtebb négy csoportot – az iszlámista, a szeparatista, valamint a baloldali és jobboldali szélsőséges terrorizmust – vizsgáljuk meg a TE-SAT 2007–2009 jelentések alapján, a Németországban megkísérelt vagy elkövetett terrorcselekmények, az ismertté vált terroristacsoportok áttekintésével. (A 2009-es adatokat összesítő TE-SAT 2010 még nem jelent meg.)

Islámista terrorizmus

2006-ban a németországi iszlámista terrorizmus legismertebb eseménye az volt, amikor július 31-én táskába csomagolt, házilag összeállított robbanószerkezetet helyeztek el két vonaton Köln közelében, amelyek egyszerre léptek volna működésbe. A szakértők szerint a detonáció számos polgári áldozattal járt volna, de a pokolgépek végül nem robbantak fel. A merényletkísérlet kapcsán két Németországban tanuló libanoni diákot vettek őrizetbe annak gyanújával, hogy ők helyezték el a bombákat. Az elkövetőket a Mohamed-karikatúrák német újságokban történő megjelenése készítette tettük végrehajtására. Először azt tervezték, hogy a merényletet a labdarugó-világbajnokságon követik el, de a szigorú ellenőrzés miatt módosították az eredeti elképzelésüket, így esett a választásuk a vonatokra.

2007-ben egy alkalommal történt merényletkísérlet: szeptember 4-én egy török és két német férfit vettek őrizetbe a sauerlandi Medebach-Oberschledornban azzal a váddal, hogy nagy erejű pokolgépes támadásokat terveztek végrehajtani. A letartóztatás időpontjában konkrét célpontokat még nem választottak ki, de később a nyomozás fény derített arra, hogy Németországban lévő amerikai katonai létesítmé-

nyek ellen terveztek merényletet. A szakértők szerint ha az elkövetőknek sikerült volna felrobbantaniuk a pokolgépeiket (a rendőrség 26 katonai detonátort és 12 tartálynyi hidrogén-peroxidot foglalt le a letartóztatásukkor), azoknak nagyobb erejük lett volna, mint a 191 halálos áldozatot követelő 2004-es madridi merényletben használt robbanószerkezeteknek. A gyanúsítottak – akiket a német sajtó Sauerlandi Sejtnek nevez – az al-Káidával kapcsolatban álló üzbég Iszlám Dzsihád Uniója (IJU) által működtetett pakisztáni kiképzőtáborokban sajátították el, hogyan kell bombát készíteni. Letartóztatásuk után egy héttel az Iszlám Dzsihád Uniója egy török iszlámista internetes oldalon közzétett, török nyelvű nyilatkozatban vállalta magára a merényletkísérletet. A szervezet azt állította, hogy az elfogottak az Iszlám Dzsihád Uniójának tagjai, s a megghiúsított merénylet lehetséges célpontjai között jelölte meg a németországi üzbég főkonzulátust és a ramsteini amerikai légibázist. A terrorszervezet a bombatámadással az Üzbegisztánban található termezsi német légibázis bezárását akarta kikényszeríteni. A német hatóságok által megghiúsított támadással összefüggésben fontos megemlíteni, hogy ugyanebben az évben Dániában ugyancsak pakisztáni kötődésű terroristák kíséreltek meg robbantásos merényletet.

Az iszlámista terrorizmus kapcsán folytatott nyomozások során 2005 októbere és 2006 decembere között Németországban tizenegy személyt vettek őrizetbe, 2007-ben pedig hármat. A TE-SAT 2008 jelentés a megghiúsult dániai és németországi merényletek elkövetőivel összefüggésben egy fontos dologra hívja fel a figyelmet. Korábban azok az iszlámista merényletkísérletek, amelyek háttérben pakisztáni terrorszervezetek álltak, szinte kizárólag az Egyesült Királyságot érintették. A dániai és

Az iszlámista Sauerland Sejt tagjait – az iszlám hitre áttért, német Fritz Gelowiczot és Daniel Martin Schneidert, valamint a török állampolgárságú Adem Yilmazt és a német és török szülőktől származó Atila Seleket – 2010. március 4-én egy düsseldorfi német bíróság ítélte el. Gelowiczot és Schneidert 12 évnyi, valamint Yilmazt 11 éves börtönre ítélte a bíró amerikai katonai és civil célpontok elleni terrortámadás tervezésének, Seleket pedig 5 év börtönre terrorszervezet támogatásának bűne miatt. Az ítélet kihirdetésekor Ottmar Breidling kijelentette, hogy az eljárás alá vont négy személy – akik közül három (Gelowicz, Schneider és Yilmaz) tagja volt az al-Káidának is – a 26 katonai detonátorral és 12 tartálynyi hidrogén-peroxiddal (ilyen vegyi anyagot használtak a 2005-ös londoni robbantók is) „szörnyű vérfürdőt tervezett”.

a németországi merényletkísérletek, pontosabban az elkövetők kapcsolatrendszerre azonban azt feltételezi, hogy elindult egy folyamat, amelynek keretében a Pakisztánban működő, al-Káida-kapcsolattal rendelkező csoportok az európai uniós országokban meglévő iszlámista sejtek támogatása révén más európai országokra is ki akarják terjeszteni a tevékenységüket.

Szeparatista terrorizmus

Németországot a nacionalista, szeparatista alapokon nyugvó terrorizmus egyedül az önálló, független Kurdisztán létrehozásáért küzdő Kurd Munkáspárt (PKK) tevékenységén keresztül érinti. Az országban más szeparatista szervezet nem folytat terrorizmushoz köthető tevékenységet, ugyanakkor a Kurd Munkáspárt ellensége nem Németország, hanem Törökország, ezért a terrortámadások Törökországra koncentrálnak, és a PKK az európai uniós országokban általában nem követ el erőszakos cselekményt. Ez persze nem jelenti azt, hogy 2006 és 2008 között Német-

országban ne követett volna el merényletek a PKK, de a támadások háttérében a török–kurd viszony, illetve annak elmérgesedése áll.

Németország a TE-SAT-összeállító Euro-pol felé 2007-re vonatkozóan tizenöt szeparatista támadást jelentett, melyek közül valamennyi a PKK-hoz volt köthető. A támadásokat februárban és márciusban hajtották végre, nagy részük gyújtogatás volt, és török érdekeltségű pénzintézetek, vallási intézmények és cégek (bankok, mecsetek, utazási irodák) ellen követték el őket Hagenben, Dortmundban, valamint Bottropban. 2008-ban egy negyvenéves férfit tartóztattak le szeparatista terrorizmussal összefüggő tevékenység gyanújával. A férfit a PKK 1993–1994 közötti németországi tevékenységével kapcsolatosan vették őrizetbe.

Szélsőbaloldali és anarchista terrorizmus

Németországot a szélsőbaloldali terrorcselekmények még kevésbé érintették, mint szeparatista motivációjú támadások. A 2006-os adatok szerint az Európai Unióban elkövetett szélsőbaloldali-anarchista terrorcselekmények közül tízet hajtottak végre német területen. A merényleteket a *Militante Gruppe* és a *Working Group on Colonialism and War in the Militant Anti-G8 Campaign* elnevezésű szervezetek követték el, ezek azonban nem okoztak jelentős anyagi károkat, és személyi sérülés sem történt.

2007-ben kevesebb, mint a felére csökkentek a szélsőbaloldali támadások az Európai Unió területén, ami huszonegy merényletet jelent. Az előző évhez hasonlóan a terrorakciók elsősorban Olaszországot, Spanyolországot és Németországot

érintették. Ebben az évben a németországi Heiligendamm adott otthont a G8 csúcsonak. A német hatóságok két szélsőbaloldali csoport ellen kezdtek vizsgálatot, mert a konferencia során támadásokat terveztek végrehajtani. 2008-ban egyedül Németországban csökkent jelentősen a szélsőbaloldali-anarchista támadások száma, ugyanis ebben az évben egyetlen ilyen típusú merényletet sem hajtottak végre.

A szélsőbaloldali terrorcsoportok mindegyike a kormányzathoz és az üzleti élethez köthető célpontokat szemelt ki. A merényletek során házilag gyártott robbanószerkezetet (*Improvised Explosive Device – IED*) használtak, melynek típusai széles skálán mozogtak, a konkrét személyeket megcélzó levélbombától kezdve egészen a nagyobb hatóerejű, épületek lerombolására is alkalmas eszközökig.

2006-ban a törökországi szélsőbaloldali mozgalom, a Forradalmi Népi Felszabadító Párt öt tagját fogták el a német hatóságok. A következő évben szélsőbaloldali terrorcselekmény elkövetésének gyanújával négy személyt vettek őrizetbe, 2008-ban pedig hármat – mindegyikük a már említett Forradalmi Népi Felszabadító Párt-hoz tartozott.

Szélsőjobboldali terrorizmus

A vizsgált három év során egy lengyelországi és egy portugáliai esetet kivéve az Európai Unió területén nem követték el szélsőjobboldali terrorizmushoz köthető merényletet. A szélsőjobboldali extrémizmussal kapcsolatba hozható támadások azonban már jóval gyakrabban fordultak elő, és ezek Németországot is érintették. A TE-SAT-jelentések hangsúlyozzák, hogy a szélsőjobboldali erőszakot a hatóságok extrémizmusnak tekintik, nem pedig terrorizmusnak.

A szélsőjobboldali extrémizmust Németország vonatkozásában egy internetes támadás, egy radikális csoport betiltása, valamint fizikai bántalmazásokkal kapcsolatban lehet megemlíteni. 2005. október 5-én német szélsőjobboldaliak feltörték néhány szélsőbaloldali aktivista levelezőrendszerét, és nyilvánosságra hozták a felhasználók személyes adatait az interneten. A támadás válasz volt arra, hogy a szélsőbaloldaliak korábban feltörték a szélsőjobboldaliak vitafórumait.

2007-ben betiltották a 40-50 tagból és körülbelül száz szimpatizánsból álló Sturm 34 elnevezésű szélsőjobboldali csoportot, azzal az indokkal, hogy csoport veszélyt jelent az alkotmányos rendre. A szervezet tagjai korábban azt állították, hogy céljaik elérésének érdekében az erőszaktól sem riadnak vissza. Ugyanebben az évben szélsőjobboldali radikálisok öt személyt bántalmaztak, súlyos sérüléseket okozva az áldozatoknak.

Németország részvétele a terrorizmus elleni küzdelemben

Németország mind nemzeti, mind nemzetközi szinten fellép a terrorizmus ellen. Az intézkedések között szerepel a külföldiek nagyobb fokú ellenőrzése, például a biometrikus útlevel bevezetése, mely könnyebbé teszi az azonosítást, illetve a német állampolgárság megszerzésének reformja, hiszen „a német állampolgárság, mely a jogosultságok sokaságát kínálja fel, nem szabad, hogy a terroristák segédeszközévé váljon”. Szigorították és átalakították a büntetőjogot, illetve a büntetés-végrehajtást is. Többek között átláthatóvá kellett tenni és meg kellett könnyíteni a személyes és titkos adatoknak a nyomozó hatóságok közötti cseréjét.

Németországban először 2001. szeptember 25-én határoztak terrorellenes program indításáról, melyhez 1,5 milliárd eurót biztosítottak. A program fő célja, hogy fellépjen a nemzetközi terrorizmus ellen, illetve erősítse a nemzeti és nemzetközi biztonságot. A költségek elsősorban a hadsereg hatékony bevetettségét, a határok védelmét, a polgári és a katasztrófavédelem modernizálását, a menekültek el látását, az kultúrák közötti párbeszéd erősítését, a pénzmosás elleni fellépést, valamint a hírszerző feladatok hatékonyságának és eredményességének növelését célozták meg. Létrehoztak egy intézetet is, mely a banki számlamozgásokat, illetve átutalásokat ellenőrzi.

A német hatóságok kiemelkedő jelentőségűnek tekintik a rendőrség, a nemzetbiztonsági hivatalok, a polgári és katasztrófavédelem, a Bundeswehr, az idegenrendészeti hivatal és más intézmények minél hatékonyabb és együttműködő munkáját. Hangsúlyozzák, hogy gyors felismerés és a gyors reagálás napjainkban létfontosságúvá vált. A kritikus infrastruktúra elemei potenciális támadások veszélyének vannak kitéve; ide tartoznak többek között a telekommunikáció és média, a pénzügyi szektor, az energiaszektor, az egészségügy és a kormányzás/közigazgatás, valamint a szállítás és közlekedés infrastruktúrájának és informatikai elemei. Konkrétan a modern társadalom számára olyan nélkülözhetetlen pontokról van szó, mint a helyi és távolsági közlekedés, vegyipari gyárak, atomerőművek, illetve azok környéke, kikötők, bevásárlóközpontok, gázvezetékek és vízvezetékrendszerek. A vonatkozó német dokumentumok szerint ezeken a helyeken a terrortámadás esélye „valószínű”, illetve „lehetséges”.

Újításnak számít az Egyesített Terrorellhárító Központ (*Gemeinsame Terrorabwehr-*

zentrum – GTAZ) létrehozása, ahonnan a terrorizmus elleni akciókat irányítják Németországban, illetve elősegítik a megfelelő és hatékony információáramlást a rendőrség, a hírszerző szolgálatok, illetve más intézmények között. Ez a lépés jelentősen javította az intézmények közötti koordinációt és információmegosztást.

A terrorizmus elleni küzdelem azonban nem csak az említett intézmények munkáját érinti, hiszen a terrorizmus elleni fellépés során fontos feladat a polgárok, köztük fiatalok, diákok tájékoztatása, felkészítése egy esetleges terrortámadásra. Ebben szerepet kapnak az iskolák, pedagógusok, szociális munkások, illetve pszichológusok is.

Összegzés

A fentiekben vázolt helyzetet értékelve azt mondhatjuk, hogy Németországot a lakossági félelmek ellenére nem fenyegetik

nagyarányú, rendszeres és tömeges áldozatokkal járó terrortámadások. Az európai tendenciákhoz hasonlóan Németországban is több szeparatista és szélsőbaloldali támadást kíséreltek meg, mint iszlámista típusút, de az őrizetbe vett gyanúsítottak és az elítéltek között az elmúlt években itt is több volt a szélsőséges muzulmán, mint a szeparatista, vagy a szélsőbaloldali. Ez annak ellenére is így volt, hogy a statisztikai adatok szerint a szeparatista-nacionalista, illetve a szélsőbaloldali terrorizmus nagyobb veszélyt jelent Németországra nézve, mint az iszlámista cselekmények. A TE-SAT-jelentések alapján összességében véve azt lehet mondani, hogy Németország a terrortámadások számát tekintve Spanyolország, Franciaország és az Egyesült Királyság után a negyedik „legveszélyesebb” ország az Európai Unión belül, míg a terrorizmushoz kapcsolódó letartóztatások terén a „középmezőnyben” helyezkedik el. ■

Irodalom

- Die Ängste der Deutschen. Infocenter der R+V Versicherung, Berlin, 2009.
- Hirschmann, Kai – Leggemann, Christian: Der Kampf gegen Terrorismus. Berlin, 2003, Berliner Wissenschafts-Verlag.
- Lübecke, Barbara – Irlenkaeuser, Jan C.: *Bedrohungsperzeption durch das Phänomen des Terrorismus und Bewertung der Gegenmaßnahmen der BR Deutschland*. Institut für Politische Wissenschaft der Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, 2006.
- Steinberg, Guido: *Der Westen ist nicht das primäre Ziel des islamistischen Terrorismus*. Stiftung Wissenschaft und Politik, 2006.
- TE-SAT EU Terrorism Situation and Trend Report, EUROPOL, 2007–2009.